

Vytváření souvislého jazykového projevu postupem reproduktivním

V počátečních fázích ncviku souvislého jazykového projevu je způsob reproduktivní stejně důležitý jako postup produktivní. Produkce a reprodukce by se měly prolínat, střídat. Teprve ve vyšších ročnících klademe větší důraz na produkci – žák tvoří sám. Hodnota reprodukce je v tom, že učitel může srovnávat, jak jednotliví žáci individuálně chápou předlohu, a porovnávat jejich reprodukci s výchozím textem. Velmi důležitý je text, který učitel vybere k reprodukci. Např. je vhodné vybrat takový text, aby působil výchovně jak na jednotlivce, tak na celou třídu (pomoc slabšímu, nemocnému, handicapovanému apod.).

Reprodukce NENÍ pouze záležitostí českého jazyka, využívá se ve všech předmětech.

Typy reprodukce

1. Doslovná

Vzniká doslovným opakováním textu (básně, poučky, pravidla...). Opírá se o přesné pamětní zvládnutí předlohy. Předchází jí většinou krátký rozhovor týkající se objasnění obsahu textu, nebo otázky k obsahu textu.

2. Věrná

Vzniká nikoli doslovným, ale přece jen v naprosté většině jazykových prostředků shodným opakováním souvislého projevu. Žák při ní přesně zachovává stavbu výchozího textu, jeho rozsah, v podstatě přebírá i výběr jazykových prostředků. V tomto případě učitel **nenutí** žáky, aby reprodukovali text „vlastními slovy“. Pro ncvik věrné reprodukce volíme krátký text. Učitel si tak ověřuje, zda žák textu porozuměl.

Při doslovné a věrné reprodukci dochází k tomu, že do žákova povědomí přecházejí jednotlivé obraty, vazby nebo stylizace celých vět. Věrnou reprodukci je vhodné užívat při dramatinaci pohádky, příběhu.

3. Volná

Zachovává obsahové prvky předlohy, ale pro vyjádření určité skutečnosti musí žák hledat sám jazykové prostředky, obraty i adekvátní stylizaci textu. Uplatňuje se v literární výchově, v prvouce i v jiných předmětech. Výchozí text by neměl být příliš krátký. Má i ten smysl, aby žák byl nucen něco z výchozího textu vynechat, aby prováděl obsahový výběr.

4. Zkrácená

Jde o vystižení hlavní myšlenky textu a o jazykově a stylisticky správné vyjádření. Při tomto typu reprodukce žáci obvykle zdůrazňují některé obsahové detaily, které je v příběhu zaujaly, a dovedou je odlišit od hlavní dějové linie. Do popředí při tomto typu reprodukce vystupují otázky osnovy a kompozice.

5. Výběrová

Vzniká kombinací předcházejících typů. Hodí se např., když je v textu přímá řeč. Zatímco řeč autora žák reprodukuje volně nebo zkráceně, řeč postavy může – s využitím dramatinace – reprodukovat věrně nebo dokonce doslovně. Je vhodná i pro delší text: např. některé části (úvod, závěr, vyvrcholení děje) reprodukuje žák věrně, jiné volně nebo zkráceně.

6. S obměnou

je na rozhraní mezi slohem reproduktivním a produktivním. Např. příběhy s otevřeným koncem, které mohou žáci na základě vlastní představivosti dotvářet (viz problémové úkoly s osnovou).